

Rozhovor

Pokračujeme v rozhovorech s významnými osobnostmi oboru. Aniž bychom to tak přesně plánovali, po lékaři a analytikovi si dnes můžete přečíst rozhovor s představitelem zdravotních laborantů. Pan Miroslav Padevět je ještě z té generace grunderů, kteří se laboratorní práci učili za provozu, začínali z ničeho a museli umět vše a získání i toho nejjednoduššího přístroje do laboratoře bylo zázkramem. Pro mladší generace to může být úsměvné – s dnešní automatizací, výpočetní technikou, uzavřenými

systemy atd. – jen nevím, jestli v sobě ještě všichni máme to zapálení a nadšení. To z článku stále velmi bystrého 85 letého Miroslava Padevěta nepřehlédnutelně číší – nadšení pro obor (který určitě nebyl nijak lukrativní – ale o to tak nešlo), nadšení pro spolupráci s kliniky (kam se asi dnes vytratilo?). Miroslav Padevět měl štěstí, že pracoval na pracovištích, vedených velkými osobnostmi s klinickým myšlením. Tak jen aby dnešní laboranti měli takto na koho vzpomínat.

Tak jako obvykle: pěkné čtení – a přemýšlení!

1. Jak dlouho v oboru pracujete?

Pamatuji pravěk našich laboratoří. Na přelomu 40. a 50. let minulého století jsem po nedokončeném studiu medicíny nastoupil do kladenské nemocnice. Její ředitel MUDr. J. Dienstbier (otec našeho polistopadového ministra zahraničí a senátora) byl zároveň primářem interního oddělení a přidělil mě do biochemické laboratoře, která byla jeho součástí. Bylo to v době, kdy jedinými pracovními prostředky byly zkumavky, pipety, skleněné laboratorní nádoby, filtrační papír, kahan, mikroskop a ve větších laboratořích legendární fotometr Pulfrich. Veškeré potřebné reagenty jsme si museli vyrábět sami, stejně jako jednoduché technické, skleněné i elektrické pomůcky. Byli jsme v té době laboranty, techniky, chemiky, montéry, skláři, elektrikáři, údržbáři a často i myčkami laboratorního skla. Proto byli pro práci v laboratoři žádáni manuálně zruční pracovníci. V laboratoři jsme byli čtyři zaměstnanci, vedoucím lékařem byl MUDr. J. Bruckner, až přehnaně přísný šéf. Seběmenší přestupky trestal, stačilo nechat na pracovním stole skvrnu od krve nebo činidel. V nemocnici byl v té době stejný pracovní režim jako v továrnách, ve vrátnici byly dokonce píchací hodiny, na kterých jsme označovali příchod a odchod. Paleta poskytovaných vyšetření – v té době převážně vyšetření moče a počítání krvinek – závisela jednak na přístrojovém vybavení, a jednak na prostorech a vzdělání laboratorních pracovníků. Místo laborantů zastávali absolventi gymnázií, přeškolené zdravotní sestry, absolventi poválečných laborantských kurzů a po roce 1948 vyučení drogistů a mediců, kteří museli odejít ze studia. Požadovanou kvalifikaci museli dodatečně získávat buď doplňkovým studiem, nebo v takzvaných „závodních školách práce“ organizovaných nemocnicemi. Na podzim v roce 1950 jsem nastoupil vojenskou službu a po jejím skončení jsem se vrátil do kladenské biochemické laboratoře, které jsem zůstal věrný až do odchodu do důchodu.

2. Chtěl jste dělat v KB a priori nebo vás k tomu někdo/něco přivedlo? Co? Kdo?

V laboratorní práci jsem mohl využít znalosti z nedokončeného studia a zdokonaloval jsem se v laboratorní technice. Po skončení dvouleté vojenské služby jsem se v roce 1952 vrátil do kladenské laboratoře, kterou v té době vedl MUDr. B. Nejedlý. Setkání s ním pro mě znamenalo start do další odborné práce. V roce 1953 jsem byl jmenován vedoucím laboratoře, počal jsem učit v kladenské zdravotní škole „laboratorní metody“, o kterých jsem přednášel i na školeních pořádaných nemocnicí pro zdravotnické pracovníky. Ve zdravotní škole jsem dokonce dva roky učil biologii a suploval jsem za chybějící učitele fyziky. V roce 1957 bylo zřízeno samostatné oddělení klinické biochemie, primářem se stal MUDr. B. Nejedlý a já byl jmenován vedoucím laborantem. Po zřízení okresního ústavu národního zdraví mělo naše oddělení vedle centrálního pracoviště v nemocnici dvě další detašovaná pracoviště (městská poliklinika a laboratoř ZUNZ SONP) a metodicky řídilo laboratoř v nemocnici ve Slaném. Stoupl počet zaměstnanců, rozšířila se paleta poskytovaných vyšetření. Hlavní náplní mé práce se stala organizace a ekonomie laboratorního provozu. O této tématice jsem přednášel v brněnském institutu pro další vzdělávání SZP, na řadě školení i na celostátním sjezdu Československé společnosti klinické biochemie ve Smokovci. V sedmdesátých letech jsme společně s MUDr. Nejedlým publikovali v časopise „Biochemia Clinica Bohemoslovaca“ tzv. „kladenský ekonomický model“.

3. Koho jste považoval za leadera oboru v dobách vašich začátků a čeho jste si na něm cenil nejvíce (chcete-li, tak i čeho nejméně)?

Rozhodujícím pro můj profesní život bylo setkání s MUDr. B. Nejedlým. Od našeho prvního setkání v roce 1952 přerostla naše spolupráce do pevného

a opravdového přátelství a kamarádství, které ukončila až Bedřichova smrt. Práce s MUDr. Nejedlým bylo veliké napínavé laboratorní dobrodružství vyplněné jeho novými námety, vynálezy a patenty. Každé pondělí jsme celé dopoledne proseděli nad blokem plným nových nápadů, které vymyslel přes víkend a projednávali jejich realizaci. Podle jeho návrhu jsem organizoval přestavbu laboratoře a její vybavení novým nábytkem podle vzoru, který přivezl ze své stáže v Dánsku a Švédsku. Podílel jsem se na zavádění nových technologií do laboratorního provozu. Spolupracoval jsem na návrhu nových laboratorních průvodek celostátně zavedených a vydávaných nakladatelstvím SEVT. Pro výrobní podniky Lachema Neratovice, Lachema Brno, Sklárný Kavalier, Sklárný Otovice jsem testoval laboratorní pomůcky a dávkovače – vynálezy MUDr. Nejedlého. Legendou pro kladenské OKB zůstane práce na vývoji a výrobě prvních indikátorových papírků na stanovení bílkoviny, pH, glukózy a acetonu v moči – Albuphan a Glukophan. Na jejich vznik a výrobu nám byly uděleny patenty. Nezapomenutelné zůstane i povinné ochutnávání Bedřichem navrženého a sestaveného prvního českého iontového nápoje. Svoje nápady prosazoval s buldočí houževnatostí řídit se přitom svým heslem „nezajímá mne, jak to nejde“. Stejně tak zůstává platné Nejedlého určení jednotlivých pracovníků v laboratoři pocházející z doby, kdy docházelo ke kompetenčním sporům mezi lékaři, analytiky a vedoucími laboranty: „Co se bude v laboratoři dělat, určí lékař; jakou metodou se to bude dělat, určí analytik; provedení testu je věcí laborantů“. S primářem Nejedlým jsem spolupracoval od jeho nástupu do kladenské laboratoře, spolu jsme prožili bouřlivý rozvoj klinické biochemie od 50. do 90. let a oba jsme ve stejném roce předali svoje funkce svým následovníkům primáři MUDr. A. Jaborovi a vedoucí laborantce A. Skrovné. Dva roky v době, kdy byl MUDr. Nejedlý na vojně, byl pověřen vedením laboratoře MUDr. J. Link, člověk nesmírně technicky vzdělaný a zručný. V laboratoři se soustředil na přístroje, jejich zlepšování a předělávání. Organizace a řízení provozu pro něho bylo spíše zbytečnou přítěží a tuto problematiku přenesl plně na mě. V polovině 70. let nastoupil do laboratoře MUDr. A. Jabor, Bedřichův milovaný žák a jeho nástupce. Ten přebudoval kladenské laboratoře, získal pro ně nové prostory, vybavil je moderními automatizovanými analyzátory, počítači, připojil k OKB znovu hematologii a vybudoval tak špičkové pracoviště klinické biochemie a hematologie. Díky svým funkcím v sekci biochemickým laborantů jsem měl rovněž možnost se osobně setkat a jednat s našimi předními odborníky jako prof. Hořejší,

Homolka, Mašek, Masopust, Engliš, Kazda, Palička, Hyánek. Jako představitel sekce biochemických laborantů jsem velmi často jednal s prof. Homolkou, předsedou ČSKB.

4. Čeho si ze své kariéry v oboru vážíte nejvíce? Jaký největší pokrok vidíte v oboru za dobu svého působení a v posledních letech zvláště?

Patřím k zakladatelům sekce biochemických laborantů. Vytvořili jsme organizaci, která reprezentuje biochemické laboranty, prosazuje jejich oprávněné nároky a požadavky a její pomocí dosáhli biochemičtí laboranti odpovídajícího postavení mezi ostatními zdravotnickými pracovníky. Sekce se stala nedílnou součástí České společnosti klinické biochemie, nezastupitelnou v její školicí a přednáškové činnosti. Naše odborné schůze ale hlavně celostátní konference – od 10. jubilejní zvané Biolab – umožnily pravidelné setkávání biochemických laborantů a svou náplní se staly školou laboratorní techniky. Sborníky vydávané k těmto konferencím byly ve své době učebnicemi laboratorní techniky a obsahovaly rovněž návody k zavádění nových vyšetření a nových pracovních a organizačních postupů. Prezentovali se na nich rovněž vysokoškoláci nelékaři svými odbornými pracemi. Staly se také významnými celospolečenskými událostmi a první konference se konaly s mezinárodní účastí. Byli na nich přítomni zdravotní laboranti z Německa, Polska, Maďarska a Bulharska. Byl jsem koordinátorem dvou Biolabů konaných v Kladně v letech 1970 a 1980. Oba znamenaly významný přínos pro činnost sekce i celého oboru. Na první z nich byla poprvé její součástí doprovodná výstava našich i zahraničních firem. Na druhé pak prof. Hořejší pronesl zásadní koncepční přednášku o postavení a úloze klinické biochemie v medicíně. Stejný význam měly i Biolaby v Sokolově, kde došlo k památné diskuzi prof. Maška a prim. Nejedlého o úloze počítačů a moderní techniky v laboratořích. Nebo v Českém Krumlově, kde bylo diskutováno postavení a úloha jednotlivých kategorií pracovníků v laboratoři. Připomínám jména těch, kteří stáli u zrodu sekce, dlouhá léta byli v jejím vedení a se kterými jsem měl tu čest spolupracovat. Především nezapomenutelný a dodnes nedoceněný E. Stach, hlavní iniciátor založení sekce biochemických laborantů a svolavatel a organizátor první celostátní konference – podle prof. Homolky náš „jilemnický Pasteur“. A vedle něho nadšení a obětaví kolegové a kolegyně: J. Mojžíš, J. Továrek, T. Geršl, C. Fišer, A. Dostál, V. Jagoš a s nimi A. Stratilová, J. Pilová, B. Rottová, E. Hamplová, D. Zunová, Vodičková. A protože jsme

byli československou sekci, připomínám i slovenské spolupracovníky H. Gubalovou, P. Špeníkovou, Š. Košťála a J. Šuriaka. V sekci jsem pracoval od jejího založení, nejprve jako člen jejího prvního výboru, do roku 1968 jako její předseda a od roku 1969 do roku 1986 jako její vědecký sekretář. V tomto roce nastoupila do vedení sekce nová generace laborantů v čele s M. Šedinovou, M. Nejedlým, Z. Rychnovskou a M. Vémolovou. Jako předseda sekce jsem byl do roku 1968 členem výboru České společnosti klinické biochemie a měl jsem tu čest zasedat vedle takových osobností jako byl prof. Hořejší, prof. Homolka, prof. Mašek, prim. Podivínský, prim. Jícha, prim. Hrabáně a ze Slovenska prof. Niederland a prim. Cicvárek. Byl jsem rovněž jmenován do řady komisí ministerstva zdravotnictví, které řešily problematiku zdravotních laboratoří. V roce 1970 jsem byl navržen ministerstvem zdravotnictví jako delegát na mezinárodní konferenci zdravotnických pracovníků v Dánsku. Kladenské stranické orgány se ale postavily ostře proti mé nominaci a mezinárodní účast na konferenci nepovolily pro můj postoj k okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968.

Práce v sekci biochemických laborantů se stala nedílnou součástí mého profesního života. V něm si nejvíce cením toho, že po celou jeho dobu jsem byl členem kolektivu pracovníků kladenského OKB, které se pod vedením prim. Nejedlého a prim. Jabora stalo špičkovým pracovištěm klinické biochemie, školícím místem pražského Ústavu pro doškolování lékařů a brněnského Institutu pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, kterým prošly desítky až stovky laborantů, vysokoškoláků nelékařů. OKB v Kladně se stalo také cílem návštěv dlouhé řady našich i zahraničních odborníků, kteří přijížděli do Kladna, aby se seznámili s naší prací. Během mého více jak 40 letého působení v laboratoři došlo k bouřlivému rozvoji klinické biochemie od laboratorních koutů k velkým oddělením klinické biochemie, od vyšetření moči a počítání krvinek k rozsáhlé paletě vyšetření, od „putna“ systému, kdy pro jednotlivá vyšetření bylo potřeba až desítky mililitrů biologického materiálu přes mikrosystém k ultramikrosystému, od primitivních kolorimetrů k automatickým analyzátorům a počítačům a ke stále stoupajícímu

podílu klinické biochemie na stanovení diagnózy a ovlivňování léčby pacientů.

5. Co byste udělal jinak?

Myslím, že v době naší aktivní činnosti v laboratořích i v sekci biochemických laborantů jsme dělali dobrou a záslužnou práci v mezích, které nám dovozovaly politické a celospolečenské podmínky.

6. V čem je dnešní KB jiná než před 20 lety – v lepším a v horším?

Nemohu hodnotit posledních 20 let, protože celou tuto dobu jsem již v důchodu. Vzpomínám-li na svůj aktivní profesní život – nastoupil jsem do malé laboratoře za primitivních podmínek a do důchodu jsem odcházel z velkého špičkového OKB v době, kdy do laboratoří začaly přicházet automatické analyzátoři a počítače.

7. Máte „absolutní moc“ (zlatá rybka) pro tři činy v oboru. Co uděláte a co v oboru změníte?

8. Má být (a je?) laboratorní medicína nebo separované obory? Je to jiné, mluvíme-li o oboru a/ nebo o integrované medicíně?

9. Kam má KB směřovat a kam česká KB směřuje?

Jsem již přes 20 let „mimo hřiště“. Informace o klinické biochemii mám pouze z časopisů, které dostávám a přiznám se, že většina z nich jsou pro mne již věci nového poznání, a proto těžko pochopitelné. Netroufám si tedy a nemohu kvalifikovaně odpovědět na položené otázky.

10. Šel byste do toho znovu?

Ve svých 85 letech se často ve vzpomínkách vracím do dob své aktivní činnosti v laboratoři. Vzpomínám na své vrstevníky – spolupracovníky, z nichž už většina není mezi námi. A spolu s nimi si v duchu kladu otázku: „Stála všechna ta práce, úsilí a námaha, kterou jsme věnovali klinické biochemii a laborantské organizaci, za to, a mělo to smysl?“ A spolu s nimi odpovídám – určitě ano.

*Miroslav Padevět
Cerven 2009*